

В. М. Опарін

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів
ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”,
Київ, Україна, oparin_vm@ukr.net*

Н. Б. Пйонтко

*аспірантка ДННУ “Академія фінансового управління”, Київ, Україна,
nataliia.piontko@gmail.com*

**ДЕРЖАВНИЙ ФОНД РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ВИРІВНЮВАННЯ**

Анотація. В умовах поглиблення диспропорцій регіонального розвитку дослідження ефективності функціонування спеціального держфонду (ДФРР) як пріоритетного інструменту фінансового вирівнювання розбудови адміністративно-територіальних одиниць країни є вкрай важливим і актуальним завданням. Із метою визначення основних проблемних аспектів механізму фінансування Фондом розвитку регіонів та вдосконалення підходів до збільшення інноваційно-інвестиційного потенціалу територіальних одиниць країни у статті узагальнено теоретичні засади й досліджено практичні питання діяльності ДФРР. З'ясовано, що неістотний соціально-економічний прогрес більшості адміністративно-територіальних одиниць і посилення дивергенційних тенденцій регіонального розвитку зумовлені головним чином браком фінансових ресурсів Фонду. До другорядних причин віднесено такі, як недотримання законодавчих норм фінансування діяльності ДФРР, малоефективна схема розподілу коштів Фонду між регіонами країни, низький рівень освоєння коштів окремими регіонами, незначна частка якісних проектів у їх загальній кількості, збереження суб'єктивного характеру вибору й затвердження проектів. Встановлено, що більшість проектів, реалізованих за рахунок Фонду, мають соціальну спрямованість та розв'язують переважно поточні проблеми адміністративно-територіальних одиниць, не забезпечуючи, таким чином, економічного зростання регіонів. Наголошено, що фінансування Фондом певних об'єктів (а не галузей у цілому) істотно обмежує комплексний регіональний розвиток. Запропоновано збільшити інноваційно-інвестиційний потенціал територіальних одиниць країни шляхом підвищення ефективності фінансування ДФРР регіональних проектів і, що має пріоритетне значення, запровадження фондів регіонального розвитку на обласному рівні. Підкреслено необхідність заохочення місцевої ініціативи щодо залучення ендогенних ресурсів та розбудови державно-приватного партнерства як передумов формування фінансової бази діяльності фондів регіонального розвитку на обласному рівні.

Ключові слова: державний фонд регіонального розвитку, фінансове вирівнювання, проекти регіонального розвитку, державна регіональна політика.

Рис. 5. Табл. 1. Літ. 29.

Valerii Oparin

*Dr. Sc. (Economics), Professor, Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, oparin_vm@ukr.net*

Nataliia Piontko

SESE “The Academy of Financial Management”, Kyiv, Ukraine, nataliia.piontko@gmail.com

**THE STATE FUND FOR REGIONAL DEVELOPMENT
IN THE SYSTEM OF FINANCIAL EQUALIZATION**

Abstract. In the context of worsening imbalance in the regional development, the study of operating efficiency of the State Fund for Regional Development (SFRD), as the priority facility for financial equalization of development of the country's administrative-territorial units, is of prime importance and relevance now. The paper summarizes the theoretical foundations and investigates the practical issues of the SFRD to identify the main problematic aspects of the Fund's facility for financing regional development and improvement of approaches to increasing the innovative and investment potential of the country's territorial units. It is found that the insignificant social and economic progress of the majority of administrative-territorial units and extension of the divergent trends of regional development are mainly due to the lack of financial resources of the Fund. Minor reasons include underfinancing of the operating activity of the State Fund for Regional Development against the legally provided volumes, an ineffective scheme for allocating the Fund's resources among regions of the country, low development of financial resources by individual regions, the insignificant share of quality projects in their total number, retention of the subjective nature related to the selection and approval of the projects. It is established that most of the projects, which have got the Fund financing, are socially-directed are targeted generally at current problems of the administrative-territorial units, without thus ensuring the economic growth of the regions. It is emphasized that the Fund provides financing for individual facilities, rather than sectors. This considerably limits overall regional development. It is proposed to increase the innovative and investment potential of the country's territorial units by increasing the efficiency of the SFRD's financing the regional development projects and, which is of primary importance, the introduction of regional development funds at the subnational level. The need to encourage a local initiative to attract endogenous resources and develop public-private partnership as prerequisites for the formation of a financial base for regional development funds at the subnational level is highlighted.

Keywords: the State Fund for Regional Development, financial equalization, regional development projects, state regional policy.

JEL classification: H61, H70, H71, H74.

В. М. Опарин

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів ГВУЗ
“Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”,
Київ, Україна*

Н. Б. Пйонтко

аспірантка ГУНУ “Академія фінансового управління”, Київ, Україна

**ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ФОНД РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ
В СИСТЕМЕ ФИНАНСОВОГО ВЫРАВНИВАНИЯ**

Аннотация. В условиях углубления диспропорций регионального развития исследование эффективности функционирования специального госфонда (ГФРР) как приоритетного инструмента финансового выравнивания развития административно-территориальных единиц страны является крайне важной и актуальной задачей. С целью определения основных проблемных аспектов механизма финансирования Фондом развития регионов и усовершенствования подходов к увеличению инновационно-инвестиционного потенциала территориальных единиц страны в статье обобщены теоретические основы и исследованы практические вопросы

деятельности ГФРР. Выяснено, что несущественный социально-экономический прогресс большинства административно-территориальных единиц и усиление дивергенционных тенденций регионального развития обусловлены главным образом недостатком финансовых ресурсов Фонда. К второстепенным причинам отнесены такие, как несоблюдение законодательных норм финансирования деятельности ГФРР, малоэффективная схема распределения средств Фонда между регионами страны, низкий уровень освоения средств отдельными регионами, незначительная доля качественных проектов в их общем количестве, сохранение субъективного характера выбора и утверждения проектов. Установлено, что большинство проектов, реализованных за счет Фонда, имеют социальную направленность и решают в основном текущие проблемы административно-территориальных единиц, не обеспечивая, таким образом, экономического роста регионов. Отмечено, что финансирование Фондом определенных объектов (а не отраслей в целом) существенно ограничивает комплексное региональное развитие. Предложено увеличить инновационно-инвестиционный потенциал территориальных единиц страны путем повышения эффективности финансирования ГФРР региональных проектов и, что имеет приоритетное значение, создания фондов регионального развития на областном уровне. Подчеркнута необходимость поощрения местной инициативы по привлечению эндогенных ресурсов и развития государственно-частного партнерства как предпосылок формирования финансовой базы деятельности фондов регионального развития на областном уровне.

Ключевые слова: государственный фонд регионального развития, финансовое выравнивание, проекты регионального развития, государственная региональная политика.

Одним із пріоритетних завдань державної регіональної політики щодо забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць України є розроблення новітніх, прогресивних інструментів і механізмів, спрямованих на розв'язання проблем регіонів. В умовах браку власних коштів органів місцевого самоврядування, обмеження можливостей виходу останніх на фінансові ринки, низької інвестиційної привабливості регіонів, поглиблення диспропорцій їх соціально-економічного розвитку та, як наслідок, значної диференціації рівня та якості життя населення адміністративно-територіальних одиниць роль держави, зокрема у фінансуванні регіональних інноваційно-інвестиційних програм і проектів, реалізації на цій основі місцевих ініціатив та розкритті місцевого потенціалу, є вкрай важливою.

Ключовим інструментом забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць і механізмом здійснення державної регіональної політики в Україні є державний фонд регіонального розвитку (ДФРР). З огляду на євроінтеграційні прагнення України, визначення засад функціонування ДФРР у контексті забезпечення ефективності фінансування програм регіонального розвитку та впливу діяльності Фонду на економічне зростання регіонів як визначальних чинників підвищення їхньої конкурентоспроможності є пріоритетним напрямом досліджень сучасної науки.

Дослідженню інструментів реалізації державної регіональної політики й проблем державного регулювання розвитку регіонів присвячено численні праці вітчизняних науковців. Зокрема, питання фінансування регіональ-

ного розвитку розкрито С. О. Білою, О. С. Вишневським, Я. А. Жалілом, Т. В. Жибер, І. В. Жук, Я. М. Казюк, О. П. Кириленко, С. О. Кропельницькою, М. М. Лаврентьевим, І. О. Луніною, А. Ю. Мунько, В. В. Пилипівим, В. В. Письменним, С. Т. Пухир, А. Ф. Ткачуком, Т. О. Торгалю, О. В. Шевченко, О. В. Шишком [1–15] та ін.; європейський досвід створення інституцій фінансування регіонального розвитку розглянуто В. Ф. Горячуком, Д. Ф. Дуковим, М. М. Трещовим [16; 17] та ін.

Незважаючи на численні наукові праці щодо інституційного забезпечення регіонального розвитку та значимість отриманих результатів, низка проблем, таких як механізм розподілу коштів ДФРР, спрямованість одержаних органами місцевого самоврядування фінансових ресурсів та розроблення системи заходів із удосконалення діяльності ДФРР, потребують подальших ґрунтовних досліджень.

Метою статті є визначення основних проблемних аспектів механізму фінансування регіонального розвитку ДФРР і вдосконалення підходів до збільшення інноваційно-інвестиційного потенціалу територіальних одиниць України.

Брак власних коштів органів місцевого самоврядування зумовлює потребу в державному фінансуванні регіонального розвитку та використанні інструментів фінансового вирівнювання економічного потенціалу адміністративно-територіальних одиниць. Ключовим інструментом державного управління у сфері регіонального розвитку стало формування у 2012 р., відповідно до Бюджетного кодексу України в редакції від 05.02.2012, інноваційного механізму реалізації державної регіональної політики шляхом створення ДФРР. Зазначене забезпечило реалізацію регіональних інвестиційних проектів, утілення місцевих ініціатив та сприяло підвищенню регіональної конкурентоспроможності. Кошти, отримані від ДФРР, стали важливим джерелом для прогресивних інноваційних зрушень, а механізм фінансування Фондом сприяв встановленню партнерських відносин між усіма суб'єктами інвестиційної діяльності в процесі реалізації програм регіонального розвитку згідно з прийнятою стратегією, реалізації програмно-цільового підходу щодо здійснення фінансування, застосуванню “пайового” фінансування інвестиційних проектів – за рахунок коштів ДФРР та інших інвесторів регіонального рівня, а також територіальній соціально-економічній інтеграції [1, с. 47].

У нормативно-правовій базі, що регулює механізм фінансування економічного зростання за рахунок коштів ДФРР (закріплення джерел і порядку фінансування Фонду, умов фінансування проектів, основних критеріїв їх відбору тощо), декларується пріоритетність державного фінансового забезпечення програм та проектів регіонального розвитку. Водночас залишається поза увагою створення передумов автономного розв'язання завдань регіонального розвитку органами місцевого самоврядування, за винятком виконання ними вимоги стосовно співфінансування із Фондом проектів і програм соціально-економічного зростання в розмірі 10 % їхньої вартості

(рис. 1) [18–21]. Загалом зберігається традиційна патерналістська система взаємовідносин з приводу формування фінансових ресурсів, спрямованих на регіональний розвиток. Утім, “останнім часом у світі спостерігається зміна парадигми регіонального розвитку від традиційного (патерналістського) підходу щодо реалізації регіональної політики до нового, який базується на принципах самофінансування, самокупності та субсидіарності, що викликане, перш за все, процесами глобалізації, інтеграції національних економік у світову, розвитком економічного інтересу ділових структур, міжнародних організацій, регіональних еліт та громадськості” [2, с. 5; 14]. З огляду на зазначене, в контексті євроінтеграційних тенденцій України, є потреба в реформуванні джерел фінансування регіональних інвестиційних проектів і програм шляхом надання органам місцевого самоврядування першочергового значення у фінансуванні регіонального розвитку.

Пріоритетність залучення місцевих ресурсів на виконання інвестиційних програм та проектів адміністративно-територіальних одиниць України зумовлена браком фінансування регіонального розвитку ДФРР. Так, у 2015 р. із 1180 поданих місцевими органами самоврядування інвестиційних програм і проектів на загальну суму 89,8 млрд грн було затверджено лише 876 (сума фінансування Фондом – 2,9 млрд грн, тобто в 31 раз менша від необхідного обсягу фінансових ресурсів року).

У 2016 р. до регіональних комісій було подано вже 3207 проектів із загальним кошторисом 207,8 млрд грн (затверджено 810 інвестиційних програм і проектів із загальним обсягом фінансування Фондом 3 млрд грн, що в 69 разів менше від необхідної суми). На 2017 р. фінансування з ДФРР потребує вже 5476 проектів із кошторисом 362 млрд грн [22–24]. Таким чином, кількість проектів та програм соціально-економічного розвитку в регіонах України неухильно зростає у зв'язку з необхідністю як оновлення застарілої інфраструктури, основних фондів, так і збільшення місцевого потенціалу й створення нових “точок зростання”. Однак ДФРР не може повною мірою задовольнити “заявки щодо регіонального розвитку”, можливості держави щодо надання більшої суми коштів на реалізацію інвестиційних програм та проектів адміністративно-територіальних одиниць теж обмежені (виходячи із заявленої потреби у фінансових ресурсах і обсягу держбюджету), “тому переоцінювати масштаби потенційного впливу від використання коштів ДФРР на вітчизняну економіку в цілому недоцільно та розглядати його як провідний ресурс регіонального зростання та розвитку з інноваційною домінантою” [3]. Враховуючи незначний вплив ДФРР на соціально-економічний розвиток регіонів, їх розбудова повинна ґрунтуватися передусім на трансформації ролі органів місцевого самоврядування з “прохача” фінансових ресурсів у пріоритетного “консолідатора” необхідного обсягу коштів шляхом заохочення місцевої ініціативи та збільшення ендогенного потенціалу регіонів.

Обмеженість фінансових ресурсів Фонду посилюється недотриманням законодавчих норм фінансування його діяльності. Згідно зі ст. 24-1 Бюджет-

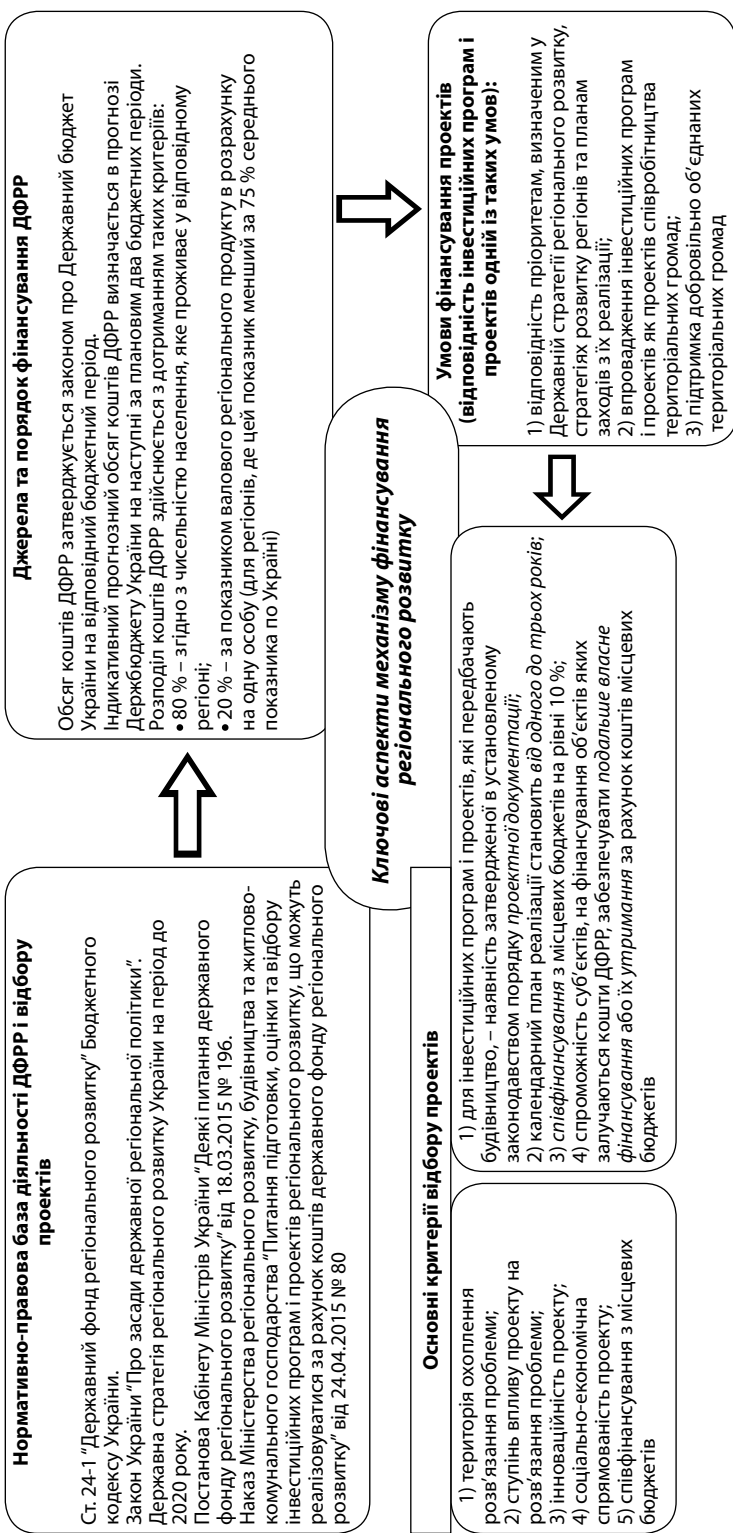

Рис. 1. Ключові аспекти механізму фінансування регіонального розвитку

Сладено за: Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>; Про засади державної регіональної політики: закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>; Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 24.04.2015 № 80. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0488-15>; Деякі питання державного фонду регіонального розвитку: постаново Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 196. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BE>.

ного кодексу України, фінансові ресурси ДФРР мають становити 1 % прогнозованої величини доходів загального фонду державного бюджету за відповідний рік, однак протягом 2012–2015 рр. встановлена норма не виконувалась, а на 2016 і 2017 рр. вона взагалі була скасована законами “Про Державний бюджет України на 2016 рік” та “Про Державний бюджет України на 2017 рік” [18; 25; 26].

Утім, оскільки обсяг коштів ДФРР затверджується саме законом про Державний бюджет України на відповідний рік, цей нормативно-правовий акт є основним документом, що регулює формування джерел і обсягів фінансових ресурсів Фонду (уникаючи, таким чином, виконання норми в 1 % прогнозованої величини доходів загального фонду держбюджету). У зв'язку з цим у 2012, 2013 та 2015 рр. затверджений обсяг не досягав навіть 60 % індикативного обсягу коштів ДФРР, а в 2014 р. узагалі не був затверджений (таблиця). У 2017 р. додатковим джерелом фінансування ДФРР встановлено спеціальний фонд державного бюджету, при цьому фінансові ресурси, отримані ДФРР від спеціального фонду (2,5 млрд грн), у 2,5 раза перевищили відповідні обсяги надходжень із загального фонду (1 млрд грн).

Таблиця. Динаміка фінансування державного фонду регіонального розвитку протягом 2012–2017 рр., млрд грн

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Доходи загального фонду державного бюджету (план)	322,2	304,5	322,0	491,8	575,6	673,7
Індикативний обсяг ДФРР	3,222	3,045	3,220	4,918	–	–
Затверджений обсяг ДФРР	1,641	0,988	–	2,901	3,0	3,5
Відношення затвердженого обсягу до індикативного, %	50,93	32,45	–	58,99	–	–

Складено за даними законів про Державний бюджет України на відповідні роки.

Важливою проблемою фінансування ДФРР регіонального розвитку є також механізм неефективного розподілу коштів Фонду на соціально-економічний розвиток територіальних одиниць. Згідно із системою розподілу фінансових ресурсів ДФРР, основна частина його коштів у загальному підсумку спрямовується в економічно розвинуті регіони країни, а саме Донецьку, Дніпропетровську, Луганську, Львівську, Харківську області та м. Київ – 38,5 % всіх розподілених коштів за 2016 р., не забезпечуючи таким чином перспектив економічного зростання депресивних регіонів і поглиблюючи на цій основі диспропорційність соціально-економічного розвитку (рис. 2).

Додатковий розподіл коштів ДФРР між депресивними регіонами України в межах 20 % його фінансової бази не справляє помітного впливу на розвиток депресивних регіонів, число котрих із кожним роком збільшується: якщо у 2012 р. право на додатковий розподіл (виникає за умови, коли ВРП на одну особу становить менше, ніж 75 % середнього показника по країні) мали 9 регіонів, то у 2015 р. – 13, а в 2016 р. – уже 14 регіонів [27; 28].

Використання показників чисельності населення та ВРП на одну особу при розподілі коштів ДФРР є причиною численних дискусій науковців.

Рис. 2. Регіональний розподіл коштів державного фонду регіонального розвитку у 2016 р.

Примітка. Перша цифра під назвою регіону – обсяг коштів, отриманий від ДФРР (млрд грн), друга, в дужках, – частка отриманих коштів у загальній сумі розподілених ДФРР фінансових ресурсів (%).

Побудовано за: Реалізація проектів за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку станом на 01.01.2017 / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://dfrr.minregion.gov.ua/monitoring-vikoristannya-koshtiv-derzhavnogo-fondu-regionalnogo-rozvitku-stanom-na-30-12-2016>; Розрахунковий обсяг коштів ДФРР у 2015 та 2016 роках за регіонами / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://dfrr.minregion.gov.ua/rozrahunkoviy-obsyag-koshtiv-dfrr-u-2015-ta-2016-rokah-za-regionami>.

Наприклад, С. Т. Пухир [12] і О. В. Шишко [15] вважають за доцільне замість визначених показників при розподілі коштів Фонду застосовувати індекс регіонального людського розвитку. Зокрема, С. Т. Пухир зауважує, що “такий підхід забезпечить спрямування певної частки коштів ДФРР на інвестиційно-інноваційний розвиток не тих регіонів, де значна чисельність населення, а з урахуванням існування значного дисбалансу соціально-економічного розвитку за територіальною ознакою, диспропорцій рівня та якості життя, стану функціонування системи державних соціальних стандартів і гарантій, формування осередків підвищеної вразливості населення України,

тобто тих, у яких показники рівня розвитку значно нижчі, ніж середні значення по Україні” [12].

Я. М. Казюк [5] підтримує позицію А. Ф. Ткачука [13] щодо введення двох критеріїв для розподілу 80 % коштів Фонду – населення та площа території, пояснюючи це тим, що “врахування виключно чисельності населення для розподілу коштів на регіональний розвиток не є єдино вірним. Адже витрати коштів на створення транспортної інфраструктури, розвитку виробництв на великих, але слабо заселених сільських територіях є значно вищими за витрати на подібні цілі у високоурбанізованих територіях” [13].

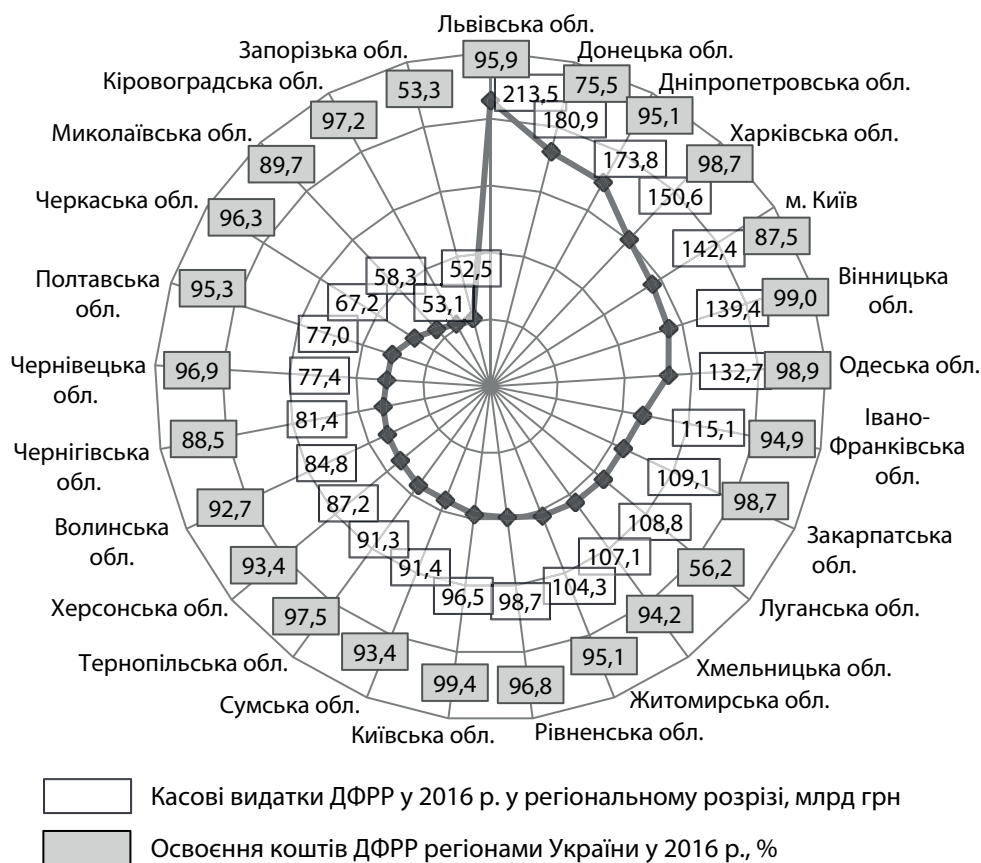
У свою чергу, О. С. Вишневський, зважаючи на інвестиційну спрямованість ДФРР, вважає за доцільне замість показника ВРП на одну особу використовувати показник капітальних інвестицій на одну особу, аргументуючи це тим, що чинна формула розподілу коштів Фонду орієнтована на вирівнювання диспропорцій, котрі вимірюються обсягом ВРП, а стимулювання інвестицій виконує другорядні ролі [3].

Наступною причиною незначного впливу ДФРР на розвиток регіонів є часткове використання ними фінансових ресурсів Фонду. Так, у 2016 р. у середньому по Україні освоєно 89,8 % коштів ДФРР, при цьому найвищий показник спостерігався в Київській області – 99,4 %. Нижчою за середній по країні була частка використання коштів у Запорізькій, Луганській, Донецькій, Чернігівській, Миколаївській областях і м. Києві (рис. 3).

Порівняно з 2016 р., у 2015 р. у середньому по Україні частка освоєння коштів ДФРР була значно нижчою – 82,3 %, у 2013 р. – 65,9, у 2012 р. – 65,5 % [29]. Простежується тенденція збільшення частки використання коштів Фонду, спрямованих у регіони, що свідчить про зростання зацікавленості органів місцевого самоврядування в освоєнні цих фінансових ресурсів та вдосконаленні процедури їх отримання й використання. Водночас відзначається доволі істотний розмах варіації показника освоєння коштів ДФРР регіонами країни. Якщо по Київській області у 2016 р. воно становило 99,4 %, то по Запорізькій – лише 53,3 % (проблематика часткового використання коштів Фонду потребує розроблення дієвого механізму штрафних санкцій щодо відповідних адміністративно-територіальних одиниць). При цьому у 2015 р. найменше коштів було освоєно в регіонах із найнижчими показниками капітальних інвестицій на одну особу – Закарпатській, Донецькій, Луганській, Сумській і Херсонській областях [22; 28].

Заслугове на увагу також проблема малої частки якісних проектів у загальній кількості поданих інвестиційних проектів та програм: у 2015 р. регіональний і державний відбір не пройшли 13 % проектів, у 2016 р. – 22,4, у 2017 р. – 22,7 % [23]. Така ситуація спричинена переважно низьким рівнем професіоналізму працівників місцевих органів влади, котрі готують та реалізують проекти, відсутністю оцінки ефективності останніх із точки зору корисності для держави й територіальних громад.

Недоліком механізму фінансування регіонального розвитку ДФРР є й низький рівень реалізації проектів і програм інноваційно-інвестиційного роз-

Рис. 3. Показники використання коштів державного фонду регіонального розвитку у 2016 р.

Побудовано за: Реалізація проектів за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку станом на 01.01.2017 / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://dfrt.minregion.gov.ua/monitoring-vikoristannya-koshtiv-derzhavnogo-fondu-regionalnogo-rozvitku-standom-na-30-12-2016>.

витку: у 2016 р. здійснювалося 810 інвестиційних програм та проектів (фінансування Фондом – 3 млрд грн), роботи завершені на 493 об'єктах на загальну суму 1,3 млрд грн. Найбільше проектів реалізовано в Закарпатській (84), Сумській (52), Чернігівській (47), Тернопільській (46) і Львівській (44) областях. Середній по Україні показник (20), окрім зазначених регіонів, перевищили Луганська, Житомирська, Хмельницька й Херсонська області. В м. Києві та Запорізькій області не виконано жодного проекту, а в Івано-Франківській і Київській частка зданих проектів не досягає й 20 % їх загального числа. Водночас у Одеській області роботи завершені на кожному з трьох затверджених інвестиційних проектів (рис. 4).

Інвестиційні проекти й програми, які реалізуються в м. Києві, Одеській, Дніпропетровській і Рівненській областях, мають вищу вартість, проте їхня

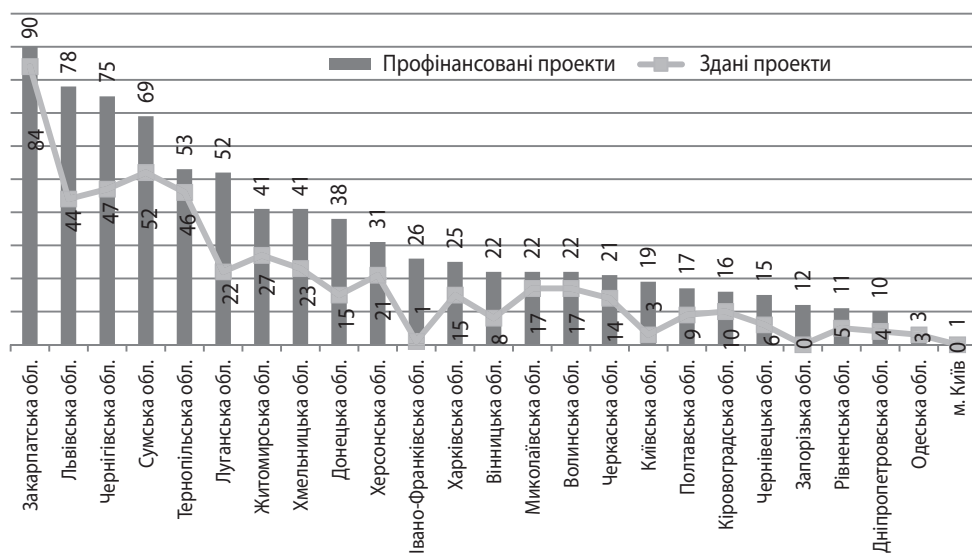

Рис. 4. Кількість профінансованих і зданих проектів у 2016 р.

Побудовано за: Реалізація проектів за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку станом на 01.01.2017 / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://dfrr.minregion.gov.ua/monitoring-vikoristannya-koshtiv-derzhavnogo-fondu-regionalnogo-rozvitku-stanom-na-30-12-2016>.

кількість значно менша, ніж у інших регіонах. Таким чином забезпечується концентрація фінансових ресурсів на визначеному обсязі інвестиційних проектів і програм, що дає змогу уникнути розпорошення коштів ДФРР та сприяє їх ефективнішому використанню.

Особливістю фінансування регіонального розвитку Фондом є соціальна спрямованість більшості проектів та розв'язання переважно поточних проблем адміністративно-територіальних одиниць, що не забезпечує їх економічного зростання. Основна частина коштів Фонду (21,1 % проектного портфеля) у 2015 р. була надана на фінансування освіти й загальноосвітніх шкіл (ЗОШ). Фінансування дошкільних навчальних закладів, охорони здоров'я та водопостачання/водовідведення становило 44,5 % проектного портфеля. Найменше коштів було спрямовано на фінансування зберігання/перероблення твердих побутових відходів (ТПВ) – лише 0,5 % (рис. 5).

Досвід функціонування ДФРР як інноваційного механізму реалізації державної регіональної політики засвідчив збереження суб'єктивного характеру відбору та затвердження проектів соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць країни регіональними комісіями й Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (попри запроваджену процедуру конкурсного відбору проектів, пріоритетним завданням якої визначено формування чітких, прозорих і зрозумілих умов системи відбору). Варто зауважити, що використання коштів Фонду націлене здебільшого на фінансування кон-

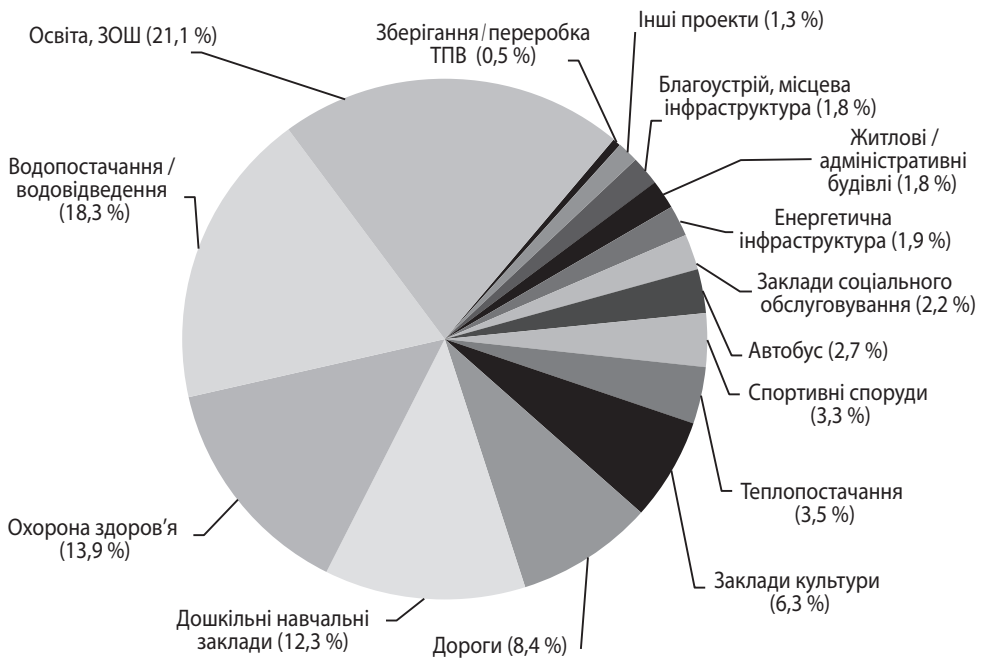

Рис. 5. Напрями використання коштів державного фонду регіонального розвитку

Побудовано за: Звіт за результатами реалізації державної регіональної політики в Україні у 2015 році / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-na-polityka/monitorynh/rezultati-realizatsiyi-derzhavnoyi-regionalnoyi-politiki/zvit-za-rezultatami-realizatsiyi-derzhavnoyi-regionalnoyi-politiki-v-ukrayini-u-2015-rotsi/>.

кретних об'єктів (точкове відновлення інфраструктури), а не фінансування галузей у цілому, а це обмежує комплексний розвиток адміністративно-територіальних одиниць країни.

При цьому неефективність фінансування ДФРР регіонального розвитку посилюється через недостатню відповідність поданих інвестиційних проєктів і програм критеріям їх оцінювання: станом на 2017 р. тільки 5,8 % проєктів та програм отримали рейтингову оцінку понад 50 балів [23], що вказує на низьку якість регіональних проєктів, а також їх неістотний вплив на економічне зростання регіонів. Сучасна рейтингова оцінка проєктів передбачає консолідацію балів за кожним із п'яти визначених законодавством критеріїв¹:

– територія охоплення розв'язання проблеми (5 балів – одна громада або до 5 % для мешканців об'єднаних територіальних громад, 20 балів – уся область або від 50 до 100 % мешканців);

– ступінь впливу проєкту на розв'язання проблеми (5 балів – опосередкований вплив, 20 балів – повне розв'язання);

¹ Передбачає присвоєння від 5 до 20 балів. Для спрощення наводимо лише крайні значення.

– інноваційність проекту (5 балів – застосовуються традиційні підходи (технології), 20 балів – відкриває можливості для регіонального розвитку, створює “точки зростання” громади (регіону) в найближчій перспективі);

– соціально-економічна спрямованість проекту (5 балів – соціальний (екологічний) проект, 20 балів – економічний проект);

– співфінансування з місцевих бюджетів (5 балів – понад 50 % для спроможних бюджетів або більш ніж 10 % для інших, 20 балів – понад 80 % для спроможних бюджетів або більш ніж 40 % для інших) [20].

Наявність серйозних проблем функціонування чинного механізму фінансування соціально-економічного розвитку регіонів ДФРР зумовлює потребу в розробленні новітніх підходів щодо фінансування інвестиційних регіональних проектів і програм шляхом або підвищення його ефективності, або запровадження подібних інституцій на обласному рівні.

Поліпшення фінансування розвитку адміністративно-територіальних одиниць ДФРР можна досягти за умови:

– здійснення тих інвестиційних програм і проектів, що забезпечують формування “ареалів розвитку” й “точок зростання”, а отже, виступають локомотивами збільшення надходжень фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Створення “точок зростання” сприятиме збільшенню місцевого потенціалу, консолідації інноваційних, людських, матеріальних ресурсів адміністративно-територіальних одиниць та активізації міжрегіональної інтеграції;

– підвищення професійного рівня працівників органів місцевого самоврядування з метою підготовки якісних проектів регіонального розвитку;

– передбачення відповідальності органів місцевого самоврядування за неповне використання коштів ДФРР із застосуванням штрафних санкцій у вигляді: обмеження щодо отримання коштів Фонду в наступному бюджетному році в обсязі 50 % передбачених законодавством фінансових ресурсів для регіону або встановлення вищого значення співфінансування цими органами інвестиційних проектів і програм – на рівні 25 %;

– встановлення співвідношення фінансування проектів поточного й інвестиційного характеру. З огляду на тотальну зношеність інфраструктури та застарілість основних фондів адміністративно-територіальних одиниць, більшість проектів, поданих до Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, спрямовані на подолання поточних проблем органів місцевого самоврядування, що суперечить меті функціонування ДФРР – забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів шляхом фінансування проектів виключно інвестиційного й інноваційного характеру. Саме реалізація інвестиційних проектів, а не фінансування поточних потреб, є визначальною передумовою регіонального розвитку. Однак органи місцевого самоврядування вимушені використовувати кошти Фонду передусім для фінансування поточних проблем. Для того щоб забезпечити розвиток адміністративно-територіальних одиниць, пропонуємо встановити певне співвідношення фінансування ДФРР проек-

тів поточного й інвестиційного характеру. Проекти регіонального розвитку повинні становити щонайменше 30 % загальної суми профінансованих проектів на наступних два бюджетних періоди; як мінімум 60 % загальної суми профінансованих проектів на третій бюджетний період та 100 % зазначеної суми на четвертий і наступні бюджетні періоди (при цьому джерелом фінансування проектів поточного характеру в четвертому й наступному бюджетних періодах мають бути виключно власні фінансові ресурси органів місцевого самоврядування).

Дотримання такого розподілу створить передумови для економічного зростання адміністративно-територіальних одиниць країни та забезпечить підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Слід наголосити, що фінансування соціально-економічного розвитку регіонів буде ефективнішим у разі формування фондів регіонального розвитку на обласному рівні, де найповніше виявлено проблеми областей та визначено стратегії такого розвитку. Запровадження подібних фондів є перспективним механізмом усунення регіональних диспропорцій, адже саме на обласному рівні враховано всі регіональні потреби. Водночас створення таких інституцій регіонального розвитку вимагає високого ступеня концентрації фінансових ресурсів і консолідації різноманітних джерел фінансування.

Основним джерелом фондів регіонального розвитку мають бути власні фінансові ресурси органів місцевого самоврядування, що вимагає подальшого реформування системи місцевого оподаткування (зняття обмежень на встановлення цими органами власного індивідуального переліку місцевих податків і зборів та передання на місцевий рівень частини загальнодержавних податків). Збільшенню власних фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування сприятиме створення в регіонах сприятливого інвестиційного клімату й підприємств, котрі використовуватимуть безпосередньо внутрішні ресурси регіону.

Іншими важливими джерелами мобілізації ресурсів фондів регіонального розвитку можуть стати місцеві запозичення та міжнародні кредити на фінансування відповідних програм, надані міжнародними фінансовими організаціями. Безперечно, головна мета формування таких фондів полягає в забезпеченні умов для самостійного розв'язання адміністративно-територіальними одиницями завдань свого розвитку. Проте в умовах низької інвестиційної привабливості регіонів (і відповідного рівня застосування боргових інструментів фінансування), а також хронічного браку власних фінансових ресурсів вважаємо за доцільне включити до джерел фінансування цих фондів протягом перших п'яти років їх функціонування субвенції державного бюджету, які спрямовуються на фінансування соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Отже, підвищення ефективності фінансування регіональних проектів ДФРР або запровадження фондів регіонального розвитку на обласному рівні є невідкладними завданнями сучасної системи фінансового вирівнювання в

контексті подолання диспропорційності соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць України. При цьому ефективну реалізацію регіональних проектів і програм забезпечуватиме застосування механізмів державно-приватного партнерства. Застосування такого підходу щодо фінансування регіонального розвитку сприятиме досягненню високої інноваційності проектів та їх технічної досконалості, зменшенню витрат органів місцевого самоврядування на регіональний розвиток і прискоренню здійснення проектів розвитку адміністративно-територіальних одиниць. З метою розбудови державно-приватного партнерства органи місцевого самоврядування повинні заохотити приватний бізнес до співпраці, що можливо на основі розширення прав власників приватного капіталу стосовно управління проектами, реалізації економічно вигідних проектів та забезпечення сприятливих умов розподілу прибутків.

Список використаних джерел

1. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / Біла С. О. та ін.; за ред. С. О. Білої. Київ: НІСД, 2011. 80 с.
2. Механізми формування регіональних пріоритетів розвитку: аналіт. доп. / за ред. С. О. Білої. Київ: НІСД, 2013. С. 4–5.
3. Вишневський О. С. Роль державного фонду регіонального розвитку в процесі децентралізації управління. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 2 (44). С. 70–76.
4. Жибер Т. В. Інновації у правовому та фінансовому забезпеченні державної регіональної політики. *Інноваційний розвиток економіки: процеси та явища*: монографія / за ред. В. Я. Швеця, М. С. Пашкевич; М-во освіти і науки України, Нац. гірничий ун-т. Донецьк: НГУ, 2013. С. 435–440.
5. Казюк Я. М. Механізми стимулювання розвитку регіонів. *Економіка та держава*. 2013. № 2. С. 122–126.
6. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / Кириленко О. П. та ін.; Асоц. міст України. Київ: ТОВ “Підприємство “Ві Ен Ей”, 2015. 396 с.
7. Крпельницька С. О. Сучасні тенденції, проблеми та перспективи участі проектів розвитку територій у конкурсі на фінансування з ДФРР. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2016. Вип. 12 (1). С. 37–44.
8. Лаврентьев М. М. Підвищення ефективності використання бюджетних інструментів підтримки економічного розвитку регіонів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 1. С. 53–61.
9. Луніна І. О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ. *Економіка України*. 2014. № 11. С. 61–75.
10. Мунько А. Ю. Регіональні фонди розвитку як складова системи управління місцевими фінансами. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1 (28). С. 150–156.
11. Пилипів В. В., Макаренко А. М. Децентралізація управління соціально-економічним розвитком України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2008. Вип. 4 (2). URL: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/ua/5691/>.
12. Лухир С. Т. Державний фонд регіонального розвитку: проблеми та шляхи удосконалення функціонування. *Облік і фінанси*. 2016. № 3. С. 159–165.
13. Ткачук А. Аналіз проекту закону України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо створення державного фонду регіонального розвитку” / Ін-т громадського суспільства. URL: <http://old.csi.org.ua/?p=2132>.
14. Торгалло Т. О. Механізми формування та реалізації проектів регіонального розвитку як об’єкт державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. № 2. С. 139–147.

15. Шишко О. В. Проблемні питання методики розподілу коштів Державного фонду регіонального розвитку. *Фінанси України*. 2012. № 6. С. 30–43.

16. Горячук В. Ф., Дуков Д. Ф. Державна регіональна політика та угоди щодо регіонального розвитку в контексті європейського вибору. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 1. С. 166–171.

17. Трещов М. М. Фонди регіонального розвитку: європейський досвід та необхідність його впровадження в Україні. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 39. С. 420–426.

18. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

19. Про засади державної регіональної політики: закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

20. Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 24.04.2015 № 80. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0488-15>.

21. Деякі питання державного фонду регіонального розвитку: постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 196. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF>.

22. Звіт за результатами реалізації державної регіональної політики в Україні у 2015 році / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehionalna-polityka/monitorynh/rezultati-realizatsiyi-derzhavnoyi-regionalnoyi-politiki/zvit-za-rezultatami-realizatsiyi-derzhavnoyi-regionalnoyi-politiki-v-ukrayini-u-2015-rotsi/>.

23. Перелік проектів / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://dfr.minregion.gov.ua/Projects-list>.

24. Реалізація проектів за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку станом на 01.01.2017 / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://dfr.minregion.gov.ua/monitoring-vikoristannya-koshtiv-derzhavnogo-fondu-regionalnogo-rozvitku-standom-na-30-12-2016>.

25. Про Державний бюджет України на 2016 рік: закон України від 25.12.2015 № 928-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.

26. Про Державний бюджет України на 2017 рік: закон України від 21.12.2016 № 1801-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.

27. Розрахунковий обсяг коштів ДФРР у 2015 та 2016 роках за регіонами / М-во регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://dfr.minregion.gov.ua/rozrahunkoviy-obsyag-koshtiv-dfrr-u-2015-ta-2016-rokah-za-regionami>.

28. Регіони України. 2015 рік: стат. зб. Ч. II / Держ. служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm.

29. Виконання Державного бюджету / Держ. казнач. служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.

References

1. Bila, S. O. (Ed.). (2011). *Innovacijni pidkhody` do rehional`noho rozvy`tku v Ukrayini* [Innovative approaches to regional development in Ukraine]. Ky`yiv: NISD [in Ukrainian].

2. Bila, S. O. (Ed.). (2013). *Mekhanizmy` formuvannya rehional`ny`kh priory`tetiv rozvy`tku* [Mechanisms for the formation of regional development priorities]. Ky`yiv: NISD [in Ukrainian].

3. Vy`shnev's`ky`j, O. S. (2016). Rol` derzhavnoho fondu rehional`noho rozvy`tku v procesi decentralizaciyi upravlinnya [The role of the State Regional Development Fund in the process of decentralization]. *Ekonomichny`j visny`k Donbasu* [Economic herald of the Donbas], 2 (44), 70–76 [in Ukrainian].

4. Zhy`ber, T. V. (2013). Innovaciyi u pravovomu ta finansovomu zabezpechenni derzhavnoyi rehional`noyi polity`ky` [Innovations in legal and financial support of the state regional policy]. In V. Ya. Shvec`, M. S. Pashkevych (Eds.). *Innovacijny`j rozvy`tok ekonomiky`: procesy` ta*

yavy'shha [Innovative economic development: processes and phenomena] (pp. 435–440). Donec k: NHU [in Ukrainian].

5. Kazuyuk, Ya. M. (2013). Mekhanizmy` sty`mulyuvannya rozvy`tku rehioniv [Mechanisms of stimulation of development of regions]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], 2, 122–126 [in Ukrainian].

6. Ky`ry`lenko, O. P. et al. (2015). *Planuvannya ta upravlinnya finansovy`my` resursamy` tery`torial`noyi hromady`* [Planning and management of the financial resources of the territorial community]. Ky`yiv: TOV “Pidpry`yemstvo “Vi En Ej” [in Ukrainian].

7. Kropel`ny`c`ka, S. O. (2016). Suchasni tendenciyi, problemy` ta perspekty`vy` uchasti proektiv rozvy`tku tery`torij u konkursi na finansuvannya z DFRR [Current trends, problems and prospects of participation of areas development projects in the competition for funding from SRDF]. *Aktual`ni problemy` rozvy`tku ekonomiky` rehionu* [The actual problems of regional economy development], 12 (1), 37–44 [in Ukrainian].

8. Lavrent`yev, M. M. (2014). Pidvy`shhennya efekty`vnosti vy`kory`stannya byudzhethny`kh instrumentiv pidtry`mkyy` ekonomichnoho rozvy`tku rehioniv [More efficient use of budgetary instruments of support regional economic development]. *Investy`ciyi: prakty`ka ta dosvid* [Investments: practice and experience], 1, 53–61 [in Ukrainian].

9. Lunina, I. O. (2014). Byudzhethna decentralizaciya: cili ta napryamy` reform [Budgetary decentralization: purposes and directions of reforms]. *Ekonomika Ukrayiny`* [Economy of Ukraine], 11, 61–75 [in Ukrainian].

10. Mun`ko, A. Yu. (2016). Rehional`ni fondy` rozvy`tku yak skladova sy`stemy` upravlinnya miscevy`my` finansamy` v umovakh decentralizaciyi vlady` [The regional development funds as a component of the local finances management system in the conditions of decentralization]. *Derzhavne upravlinnya ta misceve samovryaduvannya* [Public administration and local government], 1 (28), 150–156 [in Ukrainian].

11. Py`ly`piv, V. V., Makarenko, L. M. (2008). Decentralizaciya upravlinnya social`no-ekonomichnym rozvy`tkom Ukrayiny` [Decentralization of management of social and economic development of Ukraine]. *Aktual`ni problemy` rozvy`tku ekonomiky` rehionu* [The actual problems of regional economy development], 4 (2). Retrieved from <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/ua/5691/> [in Ukrainian].

12. Pukhy`r, S. T. (2016). Derzhavny`j fond rehional`noho rozvy`tku: problemy` ta shlyakhy` udoskonalennya funkcionuvannya [State Fund of Regional Development: problems and ways of functioning improvement]. *Oblik i finansy`* [Accounting and finance], 3, 159–165 [in Ukrainian].

13. Tkachuk, A. (2011, November 1). *Analiz proektu zakonu Ukrayiny` “Pro vnesennya zmin do Byudzhethnoho kodeksu Ukrayiny` shhodo stvorenniya derzhavnoho fondu rehional`noho rozvy`tku”* [Analysis of the Draft Law of Ukraine “About Amendments to the Budget Code of Ukraine on the establishment of a State Fund for Regional Development”]. Retrieved from <http://old.csi.org.ua/?p=2132> [in Ukrainian].

14. Torhalo, T. O. (2014). Mekhanizmy` formuvannya ta realizaciyi proektiv rehional`noho rozvy`tku yak ob`yekt derzhavnoho upravlinnya [Mechanisms of regional development projects formation and implementation as a subject of public administration]. *Aktual`ni problemy` derzhavnoho upravlinnya* [Actual problems of public administration], 2, 139–147 [in Ukrainian].

15. Shy`shko, O. V. (2012). Problemni py`tannya metody`ky` rozpodilu koshtiv Derzhavnoho fondu rehional`noho rozvy`tku [Problem issues of the allocation method of the state regional development fund]. *Finansy` Ukrayiny`* [Finance of Ukraine], 6, 30–43 [in Ukrainian].

16. Horyachuk, V. F., Dukov, D. F. (2016). Derzhavna rehional`na polity`ka ta uhody` shhodo rehional`noho rozvy`tku v konteksti yevropejs`koho vy`boru [State regional policy and agreements on regional development in the context of European choice]. *Teoriya ta prakty`ka derzhavnoho upravlinnya* [Theory and practice of public administration], 1, 166–171 [in Ukrainian].

17. Treshhov, M. M. (2014). Fondy` rehional`noho rozvy`tku: yevropejs`ky`j dosvid ta neobkhidnist` joho vprovadzhennya v Ukrayini [Funds of regional development: european experience and necessity of its implementation in Ukraine]. *Efekty`vnist` derzhavnoho upravlinnya* [Efficacy public administration], 39, 420–426 [in Ukrainian].

18. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Byudzhetnyj kodeks Ukrainy* [Budget Code of Ukraine] (Act No. 2456-VI, July 8). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].

19. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *Pro zasady derzhavnoyi rehional'noyi polityky* [About the principles of state regional policy] (Act No. 156-VIII, February 5). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19> [in Ukrainian].

20. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services. (2015). *Py'tannya pidhotovky, ocinky ta vidboru investytsijnykh prohram i proektiv rehional'noho rozvytku, shho mozhut realizovuvaty'sya za rakhunok koshtiv derzhavnoho fondu rehional'noho rozvytku* [Issues of preparation, evaluation and selection of investment programs and projects of regional development that can be implemented at the expense of the state fund of regional development] (Order No. 80, April 24). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0488-15> [in Ukrainian].

21. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015). *Deyaki py'tannya derzhavnoho fondu rehional'noho rozvytku* [Some issues of the state fund of regional development] (Decree No. 196, March 18). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

22. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services. (2016, May 18). *Zvit za rezul'tatamy realizatsiyi derzhavnoyi rehional'noyi polityky v Ukraini u 2015 roci* [Report on the results of the implementation of the state regional policy in Ukraine in 2015]. Retrieved from <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-na-polityka/monitorynh/rezultati-realizatsiyi-derzhavnoyi-regionalnoyi-politiki/zvit-za-rezultatami-realizatsiyi-derzhavnoyi-regionalnoyi-politiki-v-ukrayini-u-2015-rotsi/> [in Ukrainian].

23. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services. (n. d.). *Perelik proektiv* [List of projects]. Retrieved from <http://dfr.minregion.gov.ua/Projects-list> [in Ukrainian].

24. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services. (2017, January 11). *Realizatsiya proektiv za rakhunok koshtiv derzhavnoho fondu rehional'noho rozvytku stanom na 01.01.2017* [Implementation of projects at the expense of the state fund of regional development as of 01.01.2017]. Retrieved from <http://dfr.minregion.gov.ua/monitoring-vikoristannya-koshtiv-derzhavnogo-fondu-regionalnogo-rozvitku-standom-na-30-12-2016> [in Ukrainian].

25. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2016 rik* [About the State Budget of Ukraine for 2016] (Act No. 928-VIII, December 25). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19> [in Ukrainian].

26. Verkhovna Rada of Ukraine. (2016). *Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2017 rik* [About the State Budget of Ukraine for 2017] (Act No. 1801-VIII, December 21). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1801-19> [in Ukrainian].

27. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services. (2015, July 20). *Rozrakhunkovyj obsyah koshtiv SFRR u 2015 ta 2016 rokakh za rehionamy* [Estimated amount of SFRD funds in 2015 and 2016 by region]. Retrieved from <http://dfr.minregion.gov.ua/rozrahunkoviy-obsyag-koshtiv-dfr-u-2015-ta-2016-rokah-za-regionami> [in Ukrainian].

28. State Statistics Service of Ukraine. (2016). *Rehiony Ukrainy. 2015 rik: statystychny zbirnyk* [Regions of Ukraine 2015: statistical publication] (Part II). Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm [in Ukrainian].

29. State Treasury Service of Ukraine. (n. d.). *Vy'konannya Derzhavnoho byudzhetu* [Budget execution]. Retrieved from <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477> [in Ukrainian].